

**Aurea Rosa id est preclarissiam[!] expositio sup[er]
euangelia totius anni: de Tempore [et] de Sanctis. tam
s[ecundu]m ordine[m] Predicato[rum] q[uam]
s[ecundu]m Curia[m]**

Mazzolini, Silvestro

[Augsburg], 31. Okt. 1510

VD16 M 1750

Dominica i[n] Septuagesima Textus eua[n]gelij Matth. ca. xx.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70429)

Tractatus. II

fecerunt membra sua: idcirco tunc sic dolebunt sicut homo in absentia membrorum. Et secundo collectio: que erit in segregacione malorum a bonis. Et tertio allegatio: que erit in associacione reproborum ad reprobos et ad spiritus malignos in inferno. Grego. Sicut in domino patris mansiones multe sunt pro diversitate reprobis: sic donatos diverso supplicio bene ignis subicit disparitas criminis.

Moraliter huius deus in nobis modo cum bonis nostris tolleret multa mala: tamen non huius segregabimur in bonorum vite eterne neque in zizaniam. i. venialia/comburant in purgatorio: et sicut mortalitas de quibus habuimus contritionem sine plena satisfacione. Quod autem remittant venialia post mortem: vide scilicet Thoma. iij. di. xvj. 2. iij. p. q. lxxvij.

Dominica i Septuagesima
Textus Evangelij Matth. ca. xx.

¶ **Simile est regnum celorum**
hoi patrifamilias
querebant primo mane
conducere operarios
in vineam suam. Conuentione autem
facta cum operariis ex denario
diurno misit eos in vineam suam.
Et egressus circa horam tertiam
vidit alios stantes in foro ociosos
et illis dixit: Ite et vos in vineam meam: et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Tertium autem erant circa sextam et nonam horam et fecit similiter. Circa undecimam vero erant et inuenit alios stantes et dicit eis: quod hic statis tota die ociosi? Dicit eis: Quia nemo nos in vineam conduxit. Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset dicit dominus vinee procuratori suo. Voca operarios et redde illis mercedem: incipiens a nouissimis usque ad primos. Luz venissent ergo que circa undecimam horam venerant acceperunt singulos de-

denarios. Venientes autem et primi arbitratii sunt quod plures essent accepturi. acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patrem familias dicentes: Ibi nouissimi vna hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti: que portauimus pondus diei et estus. At ille respondens vni eorum dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est et vade. Dolo autem et huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi facere quod volo? An oculus tuus nequam est: quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi et primi nouissimi. Multi enim sunt vocati: pauci vero electi.

Simile est regnum

celorum hoi patrifamilias/ qui erant primo mane etc. (Mat. xx)

In presenti evangelio tanguntur tria puncta: que sunt Vocatio/remuneratio murmuratio. Quatuor ad primum fratris sciendum est quod istud evangelium est parabolicum: et id sensus literalis non est que voces predicant prope sed que transumptiue. Et quod eadem dictio transumptiue multa significare potest: reputa sero morte hominis et tempus gratie: id multas expositiones literales assignat scilicet huius parabolae: quas omnes persequemur. Dicit ergo Simile est regnum celorum. i. statum christianitatis vel ecclesie militantis. Quot modis autem dicitur regnum celorum/ vide s. dominica. iij. post octauas epi. (hoi patrifamilias) Iste est deus: cuius domus est mundus: in qua sunt Chryse. tres habet familias: celestium: terrestrium et infernum. Prima est filiorum: secunda militum: tertia incarceratorum (qui erant) Deus non exit mutando locum: ubique est: cum ubique operetur seruando res creatas: sed exit operando non uos effectus. Unde dicit venisse in mundum qui assumpsit carnem et ad hominem venire debet quod non uiter in eo operatur et infundit charitatem amoris

Dominica in Beptuagesima

rem (Primo mane) Sciendū q̄ hic p̄ diem
accipit tota duratio p̄ntis seculi: vt dicit s.
Tho. sup. Bar. 2. Dige. Diuerse at̄ era
tes sunt diuerse hore huius diei. Hanc ḡ
mōdi vt Greg. dicit. fuit ab Adā vsq̄ ad n̄e
Et in illa etate siue i illo mane huius mundi
de^o exijt p̄mo (p̄ducere oparios i vineā su
am) Ista vinea s̄m Lbryf. est iusticia. 2. in
telligit q̄ est iusticia legalis. Sed p̄ h̄ sciē
dū est ex. ij. q. lviij. ar. vj. q̄ iusticia legal
d̄r dupl̄r. Vno mō q̄ dā p̄ sp̄ialis q̄ d̄ i
essendo: s̄ generalis in causando. q̄. i. mo
uet oēs alias p̄tutes 2. eaz actus ordinat
ad suū finē. i. bonū cōe. Et in p̄ncipe p̄nci
palr q̄t 2. architecto: i. subdit̄ ar̄ secū
dario 2. q̄t administratiue. Et sc̄do q̄libz
p̄tus p̄ticularis s̄m q̄ mouet a p̄dicta vir
tute. Lbry. q̄ loquit̄ de iusticia p̄mo mō 2.
etiā sc̄do: sic tñ vt iusticia sit q̄t q̄ dā no
mē collectiū includēs i se p̄tualiē oēs p̄
tutes. sic cū d̄r Exod. viij. Venit musca
tūssima. i. magna multitudo muscarū. Et
diuerse vites sūt diuerse p̄tutes s̄m cū: q̄
sunt diuēter colēde. S̄ s̄m Greg. ista vi
nea est vniuersal̄ eccl̄ia. i. q̄ videt̄ velle Gre
go. q̄ sit vinea vitis. i. chris: s̄ bz q̄t infini
tos palmites. q̄ q̄t sc̄os p̄tulit q̄t tot pal
mites misit. Sed tñ saluator Joā. xv. dis
tinguit tria genera palmitū. Quidā em̄
sūt vitis. i. chris adherētes p̄ fide: s̄ nō fructi
ficātes p̄ opatōz: vt fideles p̄ctores. Qui
dā p̄o nec fructificātes nec adherētes sed
exalt̄: vt heretic̄ 2. schismatici. Quidā p̄oz
adherēt 2. fructificāt: vt sc̄i exites in gr̄a
dei 2. sc̄a charitate. De p̄mis d̄r Omne
palmitē i me. s. manentē nō ferentē fructū
De sc̄dis ar̄. Sids i me nō māserit̄. Et
vtriq̄ ad nihil nisi ad ignē s̄t apti. De ter
tjis p̄o d̄r. Qui manet i me 2. ego in eoz.
Oparij p̄o p̄ducti s̄m Lbryf. 2. Greg. sūt
oēs recte opantes. Quis s̄m Grego. p̄p̄ie
oparij sint pl̄atiz doctores q̄ singulis eta
tibz vocant̄ ad erudiendā plebē fidelium.
Vñ mane p̄ducti fuerūt Adam Seth 2.
Enoch. Vt ar̄ oparij sint p̄dicatores: tñ
q̄libet fidelis est oparij. q̄ est p̄dicatoz: vt
cēdo aliq̄ bona: vel saltē bñ opando. Hāz
bonus s̄mo 2. bona p̄dicatio est bñ oparij:
q̄ plus mouēt exempla q̄ p̄ba: s̄m Bie
gōriū. (Conuentiōe aut̄ facta cū oparijs)

que p̄uentio est p̄missio p̄mij vite eterne
q̄ q̄n facta sit statim dicet̄ (ex denario diur
no) id est p̄ denario diurno. q̄. i. p̄ dicta da
bat. Remigi^o. Denarius d̄r q̄ antiquit^o
p̄ decē numis cōputabaf: 2. figurā regis
habet. Recte ḡ designat̄ p̄ denariū obfer
uari decalogi p̄mij. Hec ille. Et int̄dit
Remigi^o 2. q̄ istud p̄mij dicit̄ denarius
Primo: q̄ p̄ d̄cē p̄ceptoz obseruātia va
tur. Sc̄do q̄ p̄stitit in imp̄ssioe diuie ima
ginis in mentibz nostris. q̄. i. ip̄a deitas
in nobis erit: ita q̄ ip̄az imediātē sine alta
specie videbimur. 2. p̄sequēter p̄fecta tunc
in nobis erit dei nostri imago. P̄t̄ addi
tertia ratio. q̄ scriptura q̄ est circa dena
riū significat̄ p̄fectā noticiā quā habebit̄
mus in deo. Et quarta: q̄ circularitas de
norat̄ eternitatis possessionē (Vidit̄ eos i
vineā suā) vt laborādo se p̄mij dignos ef
ficerent. Sciendū tñ q̄ in vinea mate
riali aliq̄n laborat̄: nec aliq̄d solaciū habe
tur in ea nec in spe futuri p̄mij. Aliq̄n p̄o
habet̄: vt cū est frondosa vel fructibz onu
sta. In sp̄iali aut̄ semp̄ habet̄ solaciū: q̄
delectabilissimū est bene opari: cū virtus
sit s̄m naturā hois q̄ ad p̄ncipalē ei^o par
tem. 2. etiā magna p̄solatio est credere: 2.
vt ita dicā sentire deū sibi p̄pitū 2. amicū
(Et egressus circa horā tertiā) que hora
tertia s̄m Grego. est decursus mundi a
Noe vsq̄ ad Abrahā: in qua sunt cōducti
Noe Sem heber̄ Thare 2. p̄similes (vlt
dit̄ alios stantes in foro ociosos) For̄ s̄m
Ozigenē est omne q̄ extra eccl̄iam est. In
hoc em̄ mūdo vendendo 2. emēdo viuūt
hoies: 2. ignicē sibi fraudem faciētes vitā
suā sustentant. Hec ille. Sed hic est q̄
stio: quō sancti isto rēpore p̄ducti potuerūt
esse extra eccl̄iam 2. ociosi: Ad hoc di
co q̄ fides p̄ naturā haberi nō pot̄: s̄ p̄ re
uelationē habet̄ 2. infusione. Idō omnis ho
mo in se p̄sideratus i fidelis est 2. extra vi
neā. Vnde etiā ip̄e Adam qui cū fide et
gr̄a fuit p̄ditus: vt patz p̄ma parte. q. xv
2. ij. dist. xxx. fuisse p̄ductus a ianctis dicit̄
2. p̄sequēter fuit extra vineam quantum
erat de se. Similiter dico q̄ null^o homo
sufficit sine adiutorio dei sp̄iali agere ali
q̄d opus meritoruz vite eterne: imo nec
p̄fecte bonū moraliter. vt patz ex. ij. s̄m az

Tractatus. II.

di. xviij. Ideo ois homo q̄ntum est de se
ociosus est: q̄ntūq; sit iustus, sed p̄ gra
tā dei ociosus nō est: q̄ eū in opando ad
iuuat. Quia ḡ homo p̄t dici ociosus nō
ociosus. id ē hora p̄ma sūt p̄ducti nō sunt
dicti ociosi: q̄ nō cōp̄erebat t̄p̄ p̄ductiōis
t̄n vere erāt de se ociosi: Nec hoc dico q̄si
essent de se p̄ctōres. q̄ vt d̄t Chryḡ. p̄ctōr
nō est ociosus: s; ociosus. P̄ctōsus aut̄ est
q̄ nec bonū nec maluz facit. Et illis dixit.
Ite et vos in vineā meā. Iste sic d̄t Chry
so. i. hom. sub incerto pacto p̄ducunt. T̄n
subdit. (Et qd̄ iustum fuerit dabo vobis)
Huius causam assignat idē ibidē dicens.
Sciēs dñs q̄ p̄uaricatur? fuerat Adam
et oēs postmodū in diluuiō fuerāt pituri
certū pactū fecit ad eū: neq̄m dicit̄ ideo se
neglexisse iusticiā: q̄ nesciebat q̄ p̄mia fu
erat receptur̄. Iste aut̄ nō fecit pactū: q̄
tantū parat̄ est retribuere q̄ntū mercēna
rij recipere nō sperabāt. Nec h̄c. Licz aut̄
h̄ pactū d̄t Chryḡ. loquit̄ in septura nō
habeat̄ exp̄s̄: t̄n rōnabile est q̄ de q̄n po
suit Adā in paradiso ad opandū exposue
rit ei opis mercedem. Dug. h̄o assignat
causam: q̄ vocati hora tertia tantū poru
issent si voluissent exercere vires q̄ egle
opus fecissent eū p̄tib;: idō p̄miū p̄ductor
suo statuit iudicio. Et videt̄ velle Dug.
q̄ hoc sit factū ad significandū q̄ quacūq;
erare v̄l hora q̄s a deo vocet̄ ad vineā p̄
fermenter amādo multū mereri. (Ite; au
tem exijt̄ circa septam et nōnā hora et fecit
sist̄) Sexta hora s̄m Greg. est ab Abraā
vsq; ad Moyse. nona at̄ a Moyse vsq;
ad aduentū dñi. Hora sexta fuit p̄ductus
Abraam Isaac et Jacob: et duodecim pa
triarche. nona p̄o Moyse Aaron Josue
iudices: reges: p̄phetes sacerdotes. Ido
aut̄ p̄iunxit̄ sextam et nonā: s̄m Chryḡ. su
per Barth. quia in eis vnus p̄p̄s voca
tus est. s. iudeoz. In vndecima aut̄ est vo
catus alius scz gentilis. (Circa vndecimā
p̄o exijt̄) Est aut̄ sciendū q̄ hora sicut d̄t
cit̄ Irido. et sc̄us Thomas sup̄ Joannez
est ascensus dimidiū signi. i. spaciū q̄ super
orizontē ascendit arcus dimidiū signi 30/
diaci. Et q̄ duodecim signa i die natura/
li oriunt̄. xxiij. sunt hore eius. sed inequa
les sunt: quia inequaliter ascendunt signa

Quia p̄o in qualibet nocte et in qualibet
die artificiali siue longa siue breui: ascen
dunt sex signa que nō eque recte vel obliq;
ascendūt. Hic est q̄ duodecim sunt hore
die artificialis: sed ille sunt ineq̄les. In
decima ḡ hora est quā nos. xxiij. dicimus
cul succedit vltima. i. duodecima. Sumū
tur igit̄ iste hore ineq̄les s̄m ascēsum 30/
diaci sup̄ orizontē: q̄ nō semp̄ vniformit̄
ascēdit. Equales sumunt̄ s̄m ascēsum eḡ
noctialis. Sed quare in meridie dicam?
hora? Res nonā: cum tamē hac rōne sit tūc
hora sexta credo esse causam: q̄ totā diez
partimur in q̄tuor pres eḡles: quaz̄ due
sunt aū meridie et due post. et quaz̄ quibet
p̄inet horas tres. Et h̄ em̄ fit vt numere
mus horas p̄ triplicitates. i. accipiedo eḡ
trema illaz̄ q̄tuor p̄tium: et dicēdo p̄mar
tertia: sexta: nona: duodecima. Sic igit̄ fa
ctū est vt p̄mū spaciū post meridie p̄tines
tres horas dicat̄ hora nona. Et s̄m h̄ hor
ra nona incipit̄ in meridie. et terminat̄ in p̄
cto medio inter meridie et occasum. i. h̄o
ra horologij. xxi. Vndecima ḡ hora s; Gre
go. est ab aduentū dñi vsq; ad finem mūdi.
Huicē hore succedit vltima. i. futura vi
ta que est vltimū duratiōis mundi. Non
oportet t̄n in parabolis vsq; ad vnguem
oia quadrare. In hac sunt vocati gentiles
Et licz hora sexta et nona aliq̄ gentiles fu
erint vocati: tamen fuerūt pauci. (Et inue
nit̄ alios stantes) id est gentiles. et illis di
xit: Quid hic statis tota die ociosi? Sic.
Qui em̄ trāsacto tā longo mūdi t̄pe p̄ vi
ta sua laborare neglexerat: quasi tota die
ociosi stabāt. Nec ille. Iste nō solū erant
ociosi sed occisi. et nō solū erāt extra vineā
p̄siderati s̄m se: sed etiā de facto et absolu
te extra vineā erāt p̄ infidelitatē. (Dicunt
ei: q̄ nemo nos cōduxit) Grego. Nullus
q̄pe ad eos patriarcha: nullus p̄p̄a ad
eos venerat. Et qd̄ est dicere: nemo nos
p̄duxit: nisi vite nob̄ viā nō p̄dicauit. nec
ille. Dicit̄ illis. Ite et vos in vineā meā) si
cut sup̄ dictū est: q̄ omnis homo de se est
ociosus: ita de se nihil meref̄ de p̄mito eter
ne vite. Opa em̄ nostra nō sunt merito: ita
ex p̄digno illi? p̄mij: nisi vt sunt a sp̄sctō
mouēte nos: siue a gr̄a. vt p̄t̄. iij. di. xviij.
et ij. di. xxvj. et p̄ma l̄cōe. q. cxiij. Ideo pot̄

Dñica in Septuagesima

test dicit deū pmississe reddere se eternam mercedē operib; nris. s. vt sunt a gratia: z non pmississe. s. vt in se p̄siderant. Vocat; q̄ ad vndecimā horā nullū p̄m̄tū p̄m̄tū: q̄ tempore d̄ dicunt vocari nō p̄gruebat. Ut em̄ videbat q̄ cenam mererent. Ut hoc fit ea ratione qua dictum est q̄ vocat; tis hora tertia nihil certum p̄mittitur fm̄ Origenem.

Horatiter p̄ istam vineā intelligit fm̄ Bern. ania stue p̄cientia in q̄ laborare debem; amputādo palmitel luxuriātes carnalis p̄cupiscētie. eniā cōdo lapides supbie z extirpādo spinas auaricie. In hac vinea sic purgata nascunt gemme bonaz cogitationū z flores bonaz voluntatū: et fruct; stue vne bonoz opey: z vinum spūaliū cōsolationū. Dicit tñ Amb. ad Simplici. Vineā recta fructificat: semipurata frondescit: neglecta luxuriat. Decille. Ad hāc vineā dupl; intram; s. ad vindemiandu; q̄d fit in morte. z ad laborandū: q̄d fit dū penitem; de male cōmissis. Per p̄niam q̄ ad hanc vineā diuersis horis conducunt operarij. Hora em̄ p̄ma significat puericiā in q̄ aliq̄ vocant ad vineā. tertia p̄o iuuentutem: in q̄ calor naturalis incipit in festare. sexta virilitate: in q̄ hō est i p̄fecto statu ac si sol esset in medio celi. Nonā senectute: in qua iam declinat calor naturalis. Vndecima est in q̄ hō est p̄pe mort; occasum. Vocant aut; hoies diuers; etatib; fm̄ scrip̄tū Tho. in q̄ntū daf eis occasio veniēdi ad deū. iō q̄dam dicit: q̄ nemo nos p̄duxit: nec tñ excusant: q̄ de; eos cōduxit; si p̄ eos nō sterisset. Ad hūc ingressū hortatur hodie ecclia p̄bis in epla q̄dem hortādo ad certamen p̄ diabolū: z in euāgelio ad laborē bonoz opey. z etiam exemplis adducit em̄ in exemplū tres magnos peccatores q̄ coram missam cōposuerūt: Dauid. s. qui peccauit p̄ luxuriā. z Paulū q̄ per supbiā. z Bartheum q̄ p̄ auariciā. Lic; em̄ nō fuerit furari;: tñ fuit telonarius. i. exactor tributoz. Huiusmōdi at; ali ena rapere p̄sueuerūt sub ymbra domino rū. Hortat; etiā p̄missis: q̄ laboratib; ali quib; p̄mittit; denari; diurn; .i. qui p̄ tota die debet; vt his qui in puericia vocantur Aliquib; q̄d iustū est: vt vocat; hora terti

ria: sexta z nona. Aliquib; nihil v; vocat; in senectute: eo q̄ tales ex debito nihil petere possunt. vel ad inueniēdū q̄ periculo sum est vsq; in temp; illud differre p̄niam. Debem; q̄ eccliaz hortatē seq̄ deponēdo leticiā vanā: sic ip̄a deponit cantica leticie eo q̄ representat tps p̄uaricationis ade z penitentie nre.

Quantū ad scōm post vocationē ad la bore venit z ad remuneratiōis tps. Un; d; (Lū sero aut; factū est;.) Hic sūt due expōsitiōes solēnes. Prima est cōsistere oim; s̄a etoz: vt Chrys. Aug. Bede Remigij et similitū. q̄ p̄ sero intelligat finis mundi. z s; istā sic fit expōsitiō (Lū sero factū est;) id ē cū veniss; dies iudicij: q̄ fm̄ Chrys. erit sero z nō mane: q̄ erit in fine hui; secl;: stā; te isto secl;o anq̄ incipiat futur; . Et intellige stāte isto secl;o .i. isto statu hui; seculi q̄ est stat; vite z labor;. Ip̄m; aut; seculū seu vni; uersum sp̄ stat. Et h; p̄l; duo v; .i. P̄mo q̄ britudo future vite ē merces retrit; buēda: z iō an; britudinē fit iudiciū. Secūdo an; britudinē p̄mittit iudiciū ne videant pctōres diei illi; britudinē. Sed nund; q̄d in die iudicij sc̄i nō erunt bri q̄ sūt bri etiā modo: Dico q̄ s;: q̄ britudo n̄ amittit. sed tñ iudiciū p̄cedet beatitudinem accidentale q̄ h; ex loco: q̄ bri nō ascēdet in celū in corpore: ania nisi pacto iudicio. z p̄cedet etiā beatitudinē forte q̄ntum ad mltā alia: maxie in his q̄s dies iudicij iuenerit adhuc nō felicitatos. sed ap̄s videt velle. j. ad Lo. xv. q̄ sc̄oz corpa resurgēt glōsa cū vortib; q̄rtuo: (Dixit dñs pcurator; tui suo) Ad ē fil; spiritus sancto fm̄ Chrys; solto. Vel vt d; glo. pater filio. Et rō horum est: q̄ filius operat; p̄ p̄missam: et p̄ p̄ filiū. Vel fm̄ Orig. iste pcurator; ē ali; q̄s angelus p̄stat; sup mercedes retrit; buēdas. Vel fm̄ Remig. ip̄e ch̄s est do; minus z pcurator;: quod sic intelligo. quia in q̄ntū deus est dñs z pater familias: in q̄ntum hō autē est pcurator; missus ad pcurandā salutem humanā. z in die iudicij vocabit operarios vt tribuat illis mercedez. (Voca operarios) .i. resurgere iube mortuos (z redde illis mercedē) tāq̄ iudex uiuoz z mortuozum. quia talem te cōstituit (incipiens a nouissimis vsq; ad p̄mos)

Hoc autem dicitur secundum Chrysostomum ad ostendendum quod dicitur speciale gaudium quod fit in celo super penitentiam peccatorum. Libentem enim talacrum facimus quod ex misericordia et liberalitate quam quod ex iusticia facimus. De autem actibus peccatorum reddens mercedem ostendit iustitiam: gentibus autem reddens quod nouissime venerunt ostendit misericordiam: dicitur te apostolo. gentes autem super misericordiam honorare deum. Vel ut idem dicitur: hoc dicitur ad ostendendam misericordiam misericordiam dei. Misericordia enim misericordia ordinem non asperit: ut dicitur. Vel secundum Augustinum de spiritu et littera: quod portus reperiuntur minores: quod maior dilata sunt. Hec ille. Et intendit quod cuiusque ad christi passionem clausum fuerit celum: non potuerunt fieri peccatores operis sui mercedem statim post mortem sic gentes que christo mortuo crediderunt. Nouissimi ergo ad fidei vocari portus remunerantur: quod breuiter tunc post suum opus sunt premitari. Vel secundum sanctum Thome super Hieronymum. ista portus non imitari portat tunc sed dignitatem ut dicantur gentes plus remunerari. i. copiosius: eo quod abundantior fuerit gratia in noua lege quam in veteri: tunc etiam merita portiora. Est autem alia expositio huius portus quod pro sero accipit tunc plus gratie: secundum quam sic exponendum est (Cum sero factum esset). i. cum tempus gratie et diuulgationis noue legis aduenisset (dicit dominus uisitee). i. deus pater (procuratori suo). i. hoc christo (Voca operarios redde de illis mercedem) id est gratiam quam est pro premitari. Est enim gloria ichonata sic econuerso gloria est gratia consummata. (Incipiens a nouissimis) Prioribus enim uocati fuerunt iudei quibus plus data est lex: et pro plus predicatum est euangelium: gentes tamen nouissimi. Sed econtrario fuit in principio: quod plus data est gratia noue legis. i. copiosius: populo gentium quod credidit: quam iudaico quod pro parte maior in infidelitate permansit: cui tamen dabit in nouissimis tempore uel magna uel exigua.

Moraliter laborantes in uinea scientie alii quod uocantur ad premitari. i. sero tunc mortis: quo uocantur a christo procuratore ad cenam: ad requiem: et ad mercedem. Et pro ista tria significat una perfecta merces in patria que erit oia hec. Dicunt autem plus remunerari quod tardius uenerunt secundum Chrysostomum. et secundum Thome. ad significandum quod gaudium est speciale super peccatores penitentiam agente. Et nota quod intelligitur ista de operariis et non de ociois in uinea

Vel dicitur Chrysostomus quod sumus producti mercenarii: non debemus operari solum quod habemus manducare. i. non debemus querere solum penitentiam ad nostrum commodum: sed penitentiam ad gloriam dei conductoris. Et plus debemus ad opus. i. gloriam dei quam ad cibum respicere. i. penitentiam modum. Et tota dicitur. i. uitam debemus occupare circa opus: et modicum quod circa cibum. i. commodum nostrum. Et sic mercenarii quod dicitur non fecerit opus suum erubescit intrare domum et stare coram domino suo: ita et nos debemus facere: erubescendo intrare ecclesiam et stare ante deum. Hec Chrysostomus sententialem.

Quatuor ad tertium tunc gemit murmuratio. et habet ista pro duplici expositione ut preceperunt deus. Prosequendo ergo prima dicam (Cum uenisset autem quod circa undecimam horam uenerunt). i. gentiles (acceperunt singulos denarios). i. acceperunt mercedem pro quod uenerat dominus cum operariis prima hora productis. Dicitur autem quod acceperunt singulos denarios: cum tamen uenisset deus est merces nostra: propter duo. Primo quod licet deus sit unus denarius: tamen ita singulis sufficit ac si esset eorum propter. imo plus gaudent sancti quanto fuerit plus possessores sui: denarii: quod quilibet eorum gaudet de bono suo: sicut dicitur. Imo de sanctis Thome. in. xlii. di. q. lxxv. quod superior beatus plus gaudebit de bono inferioris quam ipse inferior: quod cum ratio gaudendi in eis sit deus: quanto quis plus gaudebit de deo: plus etiam gaudebit de alijs. Secundo quod licet sit una breuitudo obiectiue. i. unum obiectum breuitudis: quod est deus: non est tamen una subiectiue: quod diuersae sunt singulorum uisiones et fructus. Et sic autem est formaliter et essentialiter felicitas. quod secundum Augustinum uisio dei est tota merces (Gentiles autem et premitari: arbitrari sunt quod plus erant accepturi). Sed hoc est quod sitio. Nullus enim potest scire quantum gloriam habeat alius nisi et ipse sit breuis: quod patet. quod nullus potest videre quantum alijs uideat aliqd: nisi et ipse uideat illud. Qui autem est breuis non potest credere quod plus sit accepturus quam acceperit. quod iam in beatis esset error: nec eorum desiderium naturale esset detratum. quod est breuitudis ratio. Quod ergo potuit hebraicus populus uideri gentium mercedem: et credere se plus esse glorificandum: confirmat ratio: quod non est sic imaginandum quasi aperta sit ianua celi in passione christi. et portus intraret gentium plus: et deinde

Dominica in Beptuagesima

post ipsos trauerit hebraicus. puta sancti patres qui erant in limbo. oēs enim illi p̄res in trauerūt anteq̄m gētes p̄nererent et more renūciat est imaginandū eo mō q̄ exposui mus. Ad h̄ d̄: q̄ hic op̄ret vti scda regu/ la quā sup̄ terigim? q̄ d̄: q̄ vtiua sep̄nra i eodē p̄fectu exp̄mit aliq̄d p̄tines ad bo nos: aliq̄d p̄tines ad malos. Cōsiderato q̄ toto pp̄lo hebraico q̄dā eor̄ recipiebāt denariū: puta patriarche et p̄p̄he. q̄dā p̄o credebāt se pl̄ accepturos: puta iudēi cō d̄tū tpe ap̄loz. Et sic dicitur: quōd isti p̄p̄ce dāt gl̄iaz gētiū q̄ moriebāt: cū ip̄i nō eēt gl̄iosi? Dico q̄ ea nō poterāt videre in se s̄z in suo p̄ncipio. i. in gr̄a sp̄s̄cti: q̄ equē vobis gentib̄ sic et iudeis ceteris parib̄. Itē ip̄i credebāt q̄ multo maior: gr̄a debē ret sibi dari et p̄sequer̄ gl̄ia. et credebāt se futuros esse p̄mos in pp̄lo ch̄iland: et gen res esse in p̄filitoz loco. Vel p̄r dicit q̄ nō op̄ret in parabolis oia scrutari: sed q̄ p̄tinent ad p̄ncipale int̄tione loq̄ntis. Dicitur mus q̄ Genit̄es at̄ p̄mi. i. ad ingredi endū regnū celeste (arbitrari sūt q̄dā. s. eod r̄i q̄ adhuc viuēbāt in carne) q̄ pl̄ essent accepturi q̄ gentiles v̄l nō sant q̄dē h̄ ar bitrat̄is in tāta est v̄l largitas q̄ si p̄ im possibile sic fuissent arbitrati: in bilomin⁹ equale eis mercedēz aliq̄ accepissent. Un̄ subdit: Acceperūt autē ip̄i singulos dena rios. i. equale retributionē p̄m Greg. et in tellige nisi affuerit p̄sonalis differētia me ritoz. Ex eo em̄ q̄ iude⁹ v̄l q̄ grec⁹ est q̄ nō ē diff̄ctio (Et accipietes murmurabāt aduersus patrefamilias dicētēs). Hic est q̄stio quā Greg. mouet dicēs. S̄z p̄t q̄ r̄i: quōd murmurare dicitur s̄z ad regnū vocant. Celoz em̄ regnū nullū q̄ murmurat accipit: et nullus q̄ accipit murmurare p̄t. Hec ille. Ad hoc d̄: r̄idendo q̄ mur mur accipit multipl̄. Primo p̄ q̄rela in iusta cum impatiētia. Scd̄o p̄ p̄f̄s̄ōe v̄o cū et p̄sequer̄ p̄ admiratiōe: q̄ est causa fa lis p̄f̄s̄ōis aliq̄n. et tertio p̄ int̄s̄ōe deside rio: q̄d s̄z aliq̄n est causa eiusdē. et q̄r̄o p̄ susp̄s̄ōe cordis expectatis eadē r̄ōe. P̄l̄ mo mō s̄z oēs nō p̄t esse i accipiete regnū celoz: nō q̄ murmurat s̄z q̄ mortale: sed q̄ etiā venialis talis peccare nō p̄t. Quidā q̄ dicit q̄ sc̄i patres murmurabāt. i. ad

mirabant omnia clementia in gl̄ificatiōe sua et gentiū. et sic exponit b̄. S̄s Vincenti us. Quidā p̄o q̄ murmurabāt. i. valde de siderabāt regnū q̄d multo tpe expectane rūt in limbo. et sic exponit in gr̄ Jacobi. de vo. Quidā p̄o v̄l b̄. Grego. dicit q̄ mur murabāt. i. susp̄s̄i multo tpe expectabant Sed oēs iste expositiōes s̄nt insufficien tes q̄uis vera aliq̄ mō dicat. Nā vnus ex talib̄ murmuratiōib̄ a patrefamilias ē notat⁹ de iudicia v̄l videbit. et etiā dicebat se pati iniuriā v̄l inuult in tertio q̄d nō eēt v̄l p̄n p̄s̄ctā. Posset t̄n ad hoc dicit q̄ in parabolis nō op̄ret oia scrutari. et sic ita b̄r dicit op̄tione seu expositiōes. Scd̄o mō soluit Chryf. dicēs q̄ in parabolis nō op̄ret oia q̄ dicunt velle inuestigare: s̄z fac cere vim in eo p̄t q̄d v̄l aliq̄d. Int̄d̄it q̄ saluato: dicere q̄ tāta erit remuneratiō q̄ si possibile esset aliq̄s murmuraret. P̄o intellectū aut̄ hui⁹ expositiōis vide q̄ nō r̄ant d̄nca. x. post trinita. in expositiōe alle goica. Tertio mō soluit in gr̄ b̄sto. et aliq̄ dicēs q̄ est hic locutio p̄ sincerissim. i. sp̄o r̄aneā p̄f̄s̄ōne: seu q̄d ē r̄ōe ex p̄suppositiōe oner̄e si dicat p̄supposito q̄ aliq̄ sic voluissent murmurare sic r̄ideret. Amice nō facio tibi iniuriā r̄ē. P̄r aut̄ forte dicit ius rea p̄dicitā scd̄az regulā. q̄ aliq̄ accipiebāt denariū felicitat̄ et aliq̄ murmurabāt. i. il li met q̄ credebāt se plus accepturos. Ad lfaz ei in p̄nitentiā eccl̄ia iudēt p̄ueri mur murauerūt de h̄ q̄ p̄simile sp̄s̄cti gr̄am viderūt dari gētib̄. sic et sibi. Nāz Act. ij. d̄. q̄ cū Petr⁹ redisset in hierlin baptiza to Cornēlio gētili et amicis eius discipra bāt aduersus illū q̄ erat ex cir cūcisiōe. i. m dei dicēs. Quare cōicasti eū illis q̄ ha bēt p̄putū. i. eū gentilib̄: Et licz s̄z mur mur videret p̄tra Petr⁹: t̄n erat p̄ d̄m q̄ miserat Petr⁹. Licz aut̄ ista expositiō for te alieū videat noua: t̄n mihi apparet q̄ p̄us eā r̄t̄ḡt in gr̄ b̄sto. dicens. Vel po rest trahi murmur ad statū p̄sentē. Inter rogatio aut̄ cur pares fecisset ad futurum Hec ille. Et s̄z Hiero. dicens. Omnis re trouocatio gentilib̄ inuidet: et in euange lij torquet gr̄a. Hec ille. Vbi nota q̄ re trouocatio dicitur iudēt retroactis tempo rib̄ ad cultū et vineā dei ante gentiles vo

Tractatus. II.

cati. Dicamus q̄ (Et accipietes) aliiq̄ he-
breoz mercedē (murmurabāt) nō illi mer-
cedē sed aliq̄ de eodē p̄lo adhuc in carne viuē-
tes (aduersus patrefamilias). i. deū dicen-
tes) in corde suo p̄ indignationē z inuidiā
(Hi nouissimi) i. gētiles q̄ fuerūt nouissimū
mi vocatiōe sed gra z gl̄ia p̄mi (vna hora
fecerūt) id est pauci laborauerūt (z pares il-
los nobis fecisti: qui portauerunt p̄dus
diei z estus) multo. i. tpe laborādo. Sz p̄
q̄ gentiles portauerūt pond⁹ q̄ diu vixē-
rūt s̄lt̄ aut z iudei. Quare q̄ illi dicunt se
p̄ laborasse: Ad h̄ d̄ p̄mo fm̄ Chry. qz
antiqui hebrei q̄uis nō p̄ omne seculū vi-
xerint: tū vident laborasse a principio sue
natiuitatis vsq̄ ad t̄pus; in q̄ acceperunt
mercedē temp̄ in limbo expectātes. Et i
hoc errauerūt: qz spes que differē affligit
animū. Prover. xij. S̄c̄do dicit fm̄ eun-
dem: q̄ pondus diei z estus dicunt onera
legis moysaice. q̄ gentiles nō portauerūt
Et intellige mente Chry. esse q̄ h̄ pon-
dus iudei portauerūt lōgiori tpe q̄ gen-
tiles laborassent nouiter uersi. qz ia ille
p̄ls z si nō singuli de p̄lo p̄ duomilia an-
noz. v̄l circa: illā legē portauerat. Tercio
dicit fm̄ Grego. q̄ aliq̄ illius p̄ls vixerūt
longissimo tpe. z hoc intellige accipiēdo
q̄ vnus fuerit fidelium p̄ls a p̄ncipio mōdi
vsq̄ ad uersionē gentium: q̄ hebraicus d̄
q̄uis nō sic semp̄ fuerit dicitur (At ille re-
spondēs) p̄ reuelationē ap̄ls factā (vni es-
rū dixit fm̄ Remigiū. P̄r h̄c vnū intel-
ligunt oēs q̄ ex iudeis crediderūt: q̄s am-
icos p̄ fidē vocat. Sicut em̄ aliq̄ Petrus
loquebat in p̄sona oim̄ ap̄loz: ita qd̄ vni
dicit intelligit dicitū multitudinē. Et hoc
factū est Act. xj. vbi Petrus reddidit ra-
tionē iudeis murmurantib⁹ de hoc q̄ ba-
ptizauerat Cornelium dicens: q̄ ex diuina re-
uelatōe fecerat. z q̄ descendente sp̄m̄ sc̄m̄
viderat super gentiles sicut super iudeos
Amice non facio tibi iniuriā) si do tibi qd̄
tuum est: z alijs idē volo dare ex liberalita-
te mea (Nōne ex denario uenisti mecū:
Tolle qd̄ tuū est z vade) Remigiū. i. tol-
le mercedē tuā z vade in gl̄iaz (Volo au-
tē z hunc nouissimo) id est gentili populo
(dare sicut z tibi: Aut nō licet mihi qd̄ vo-
lo faceret) Quasi dicat sic, quia si ex misere-

cordia z gr̄a trado qd̄ nō debeo: nō pecc-
co (An oculus tuus). i. intētio fm̄ Remig-
giū (nequā est) id est puerus (qz ego bo-
nus sum) quasi dicat: sic, qz iudei vt idēz
Remigiū dicit: malā habebāt intētiōē
id est malā voluntatē: qz de salute gentium
dolebāt. Consequēter ponit id p̄pter qd̄
dicitā est tota parabola cū dicit (Sic erūt
nouissimi) vocatiōe: id est gentiles (p̄mi)
remuneratione eo modo quo expositū est
supra sc̄z dignitate. Vel hoc intelligit et
am̄ Gtantū ad p̄sentē statū eccl̄ie in q̄ iu-
dei nō recubunt in p̄mo loco: sicut olim in
synagoga. Vñ Remigiū. Iudei de ca-
pite mutant i caudā: z nos de cauda mu-
tamur in caput. Hec ille. Vel fm̄ Chry. hoc
dicit ad significandū q̄ isti p̄li equa-
les erunt: z neuter erit altero p̄or: rōne tē-
poris. Qd̄ autem sequitur (multi sunt vo-
cati pauci p̄o electi) fm̄ Chry. nō ad su-
periores sc̄tōs p̄tinet sed ad gentes. quo-
niā ex ip̄is gentibus multis vocatis pau-
ci sunt eligēdi. Vel fm̄ Nico. de Lyra (nō
telligitur de iudeis, quia omnes fuerunt
vocati z pauci crediderūt: z pauciores eli-
gunt ad regnū. Alia expositio huius par-
tis tota ex dicitis patz. Aliqui tamē con-
tra istam secundā arguit q̄ sero nō possit
dici tempus gratie: quia illud est tempus
laboris z nō mercedis. Sed ad hoc dicitur
q̄ tempus gratie nō est tēpus p̄sum-
mate mercedis: sed ichoate. z idē est tem-
pus laboris qui natura t̄m̄ z nō duratiōe
p̄cedit gratiam si per laborem ip̄sum vlti-
mā p̄parationē ad gratiam intelligimus:
que est cōtritiō. Querit autē: vtz chri-
stiani eligēdi ad gloriā sint pauciores
damnādis ad penā: Videt em̄ q̄ sic. P̄-
mo: quia hoc videt hic dicere saluator: di-
cens: q̄ pauci sunt electi. Sed quia possit
aliq̄s dicere q̄ loquit cōparatiue ad infi-
deles qui multi dānant. Arguit secūdo.
quia dicit Grego. Ad fidē plures veniūt
z ad celeste regnū pauci p̄ducunt. Hec il-
le. Tercio arguit: quia qd̄ est supra natu-
ratem facultatem alicuius nature: nō con-
uenit omnib⁹ neq̄ plurib⁹ suppositis eius
sed pauciorib⁹. sicut pauciores sunt aues
loquentes q̄ nō loquentes. Sed felicitas
est supra naturalem facultatez christiano

Dñica in Septuagesima

rum. ergo pauciores sunt saluandi. S; 7
q; Dat. xij. d; q; angeli sepabūt malos
d; medio iustoz. 7 loquit d; fidelib; q; p;rie
iudicabūt p; discussione. Si aut iusti erūt
pauciores malis: dicendū fuisset videt:
sepabūt iustos de medio maloz. Rñdeo.
Deo soli credo esse notā hui; q;stōis p;ta
re. pbabilis tamē dici pōt q; maior ps chri
stianoz habentiū fide rectā 7 viuentiū in
obediētia sancte romane ecclie saluatur
Et h; suadeo rōne 7 auctoritate Rōnesic.
Naz fm theologos maxie sc̄m Tho. iij.
vi. xvij. absolutio sacerdot; de attrito fac
p;ritum. i. dolorem impfectū 7 insufficiē
tem de peccatis: eundē numero vel specie
facit esse pfectum 7 sufficientē ad salutem
ita scz q; si sint duo attriti equaliter dolen
tes: 7 vnus mortis sine sacramētis: ille da
mnabit. alius p; si recipiat sacramēta sal
uabit. q; in susceptiōe eoz saltem pnie et
baptismit verā accipiet p;ritiōne: q;uis for
te nō sentiat. Videt autē satis rationabilis
le q; saltē media ps chrianoz q; venerit ad
vsum rōnis tempore sue mozt; recipiat sa
cramēta: 7 cum attritione. i. aliquali dolo
re de peccato licz insufficienti ad salutem
7 pposito cauendi d; futuro. Et licz si viue
rent forte nō cauerēt: tamē tunc d; hoc nō
cogitant. Iustificantur ergo tūc isti nec ē
rationabile q; post derelinquant a domo
nisi forte raro. Si ergo his adiūgam; pu
eros decedētes ante vsum rōnis 7 p; ba
ptismit de quib; nō est dubiū: 7 decedētes
in regulari obseruātia religionis de quib;
est valde pbabile q; saluent. 7 rarissimi pe
teant: maior vtiq; pars saluabit. Aucto
tate p; sic. Nam Dat. xij. dicit q; de vo
catis ad nuptias. i. ad fide fm expositionē
omniū: vnus sol; videt reclusus i carcere
ad innuendā paucitatē eoz qui damnāt.
Est arguat q; quinq; virgines fuerunt sa
pientes 7 quinq; fatue Dat. xv. Dico
q; si talis numerus ponit; ad exprimentas
q;ntitatē saluadoz 7 dānadoz p; vngies exe
untes obuitā spōroz portātes lāpades in 4
telligunt solū illi q; venerūt ad vsum rōnis
vt possent h;e lāpades p;riaz opationuz
nō aut pueri q; nō p;rie erūt obuitā s; vni
cūq; p; fide alienā. Et h; nō habet nisi q;
medietas v; circa aduloz saluat. Ad p;

mū ergo p;tra. dico q; tot; mūd; ē vocat;
tus ad fide 7 glām: sed pauci sūt electi ad
glām: 7 paucissimi ad glām. Et sic itellit;
git chz;: q;uis etiā possit dici q; loquit d;
iudeis vt visum est. Ad scdm dico q; Bie
go. ibi dicit paucos chzianos saluari cō
paratiue ad oēs chzianos: nō ar compari
ue ad dānandos. 7 hoc est dicere q; si mil;
le sint vocati q; venerūt 7 sūt chziani 7 sex
centi saluēt: isti sūt pauci ad mille cōpari
sed nō ad quadringentos. Ad certum vt
co q; sub illa maiori male subsumit mutā
do quid i quale siue naturā in gratiā: ali
oquin eque possit subsumi de beatis: 7 con
cludi q; maior pars eoz dānat. Debet igi
tur sic subsumi. Sed felicitas est supra na
turalē facultatem: nō qdem chzianoz qd
sonat glām: sed hoim. 7 sequit tūc vera cō
clusio. In dico q; pcludit q; minor ps ho
minū saluat; q; felicitas v; q; loqmur exce
dit naturā humanā in se p;sideratā: nō ar
pcludit de chzianis q; psequunt glāz v; de
p; maiori parte. q; licz impossibile sit ho
mini in pur; naturalib; pstituto mereri il
lam glām: nō tñ est impossibile existēti in
gratiā. Tñ adq;re illam glāz nō est sup
naturā existēti in grā inqntū ē i grā. nec ē
supra naturā chziani inqntū chzian; s; in
qntum homo

Horatiter h; significat q; qntū ē ex pre
dei nō est diff;retia q; etate q; accedat ad
vineā p;ciētie laboratur; : q; si maiora fu
erint nouissimoz merita: nouissimi i voca
tiōe erūt pmi in pmiatiōe. L; v; p;. L; o; p;
sira: est hec parabola vt eos auiciores sa
ceret q; in vltima senectute p;uertit; : ne exi
stimarent se minus aliqd habituros Hec
ille. Deb; tñ q;sq; diligenter aduertere ne
suū labore p;dat: vel ne otiosuz p;renat. q;
vt Bieg. Duo p;care obem;. Primū ē vt
de se quicq; minime p;sumat. q; tñ tā ad fi
dem vocat; ē vtz ad regnū eligēd; sit ne
scit. Scdm p;o est vt vnusq;sq; p;ximū suuz
quē tacere in vicijs p;spicit desperare si au
deat. q; diuine misericordie diuitias igno
rat. Hec ille. Amen

Dñica in Sexagesima
Text; euāg. Luc. viij.

k 4